

net til sagens oplysning i retten, må anklagemyndigheden give afkald på at få det frem, som agenten kunne have fortalt, og forsvareren og den tiltalte kan så være tilfredse. Hvis anklagemyndigheden omvendt bestemmer sig til at føre agenten som vidne, får forsvareren og den tiltalte de sædvanlige processuelle muligheder for at sætte ind over for agentens forklaring.

Hvis det var så enkelt, ville der ikke være grund til at have nogen regel om agentens vidnepligt. Det har man imidlertid fundet nødvendigt. Grunden hertil er, at domstolene i en række tilfælde har ladet sig besnære til at give anklagemyndigheden mulighed for både at blæse og have mel i munden. Anklagemyndigheden har fået lov til både at blive fri for at føre agenten som vidne og til alligevel at få agentens oplysninger frem ved stedfortrædende beviser, typisk som andenhåndsforklaringer om, hvad agenten har fortalt om hændelsesforløbet, jfr. Gammeltoft-Hansen i Tidsskrift for Rettsvitenskap 1984, side 115 ved note 29 og 30. I praksis er situationen altså blevet den, at agentens oplysninger kan bruges, uden at der bliver mulighed for den afprøvning af oplysningerne, som ville foreligge, hvis agenten selv blev ført som vidne. Det hører også med i billedet, at domstolene i nogle sager, f.eks. U.1976.236 og 1978.368 har givet udtryk for, at den bevisvivl, der måtte følge af, at agenten ikke føres som vidne, må komme tiltalte til gode også ved skyldspørgsmålets afgørelse, men at der os bekendt ikke foreligger noget eksempel på, at der er sket en frifindelse, fordi beviset er blevet fundet for svagt.

De gældende bestemmelser om vidnepligt, som har dannet grundlag for de indtil nu trufne afgørelser om, hvorvidt en agent skal føres som vidne, eller om han kan fritages, findes i retsplejelovens § 171, der først i stk. 2, nr. 3, fastslår, at der ikke er pligt til at afgive forklaring, såfremt forklaringen må antages at ville påføre vidnet anden væsentlig skade end straf eller tab af velfærd. Dernæst bestemmes det i stk. 3, at retten dog kan pålægge vidnet at afgive forklaring, hvis forklaringen må anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige dertil.

Som foran anført har man fundet det nødvendigt som led i den nu foreslåede legalisering af agentvirksomhed at medtage en særskilt bestemmelse om agentens vidnepligt. I justitsministeriets lovforslag, der er udformet i overensstemmelse med udvalgsflertallets forslag, er det formuleret på den måde, at vidnepligt kan pålægges, når sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige dertil. Hvis forslaget vedtages, vil der således ske en vis udvidelse af adgangen til at pålægge agenten vidnepligt, idet det ikke længere skal være en betingelse, at agentens forklaring er af afgørende betydning for sagens udfald. Det er dog en meget beskeden udvidelse af adgangen til at pålægge vidnepligt, der er foreslået, og det vil fortsat bero på en afvejning af de modstående hensyn, om der skal pålægges vidnepligt. Man er altså stadig meget langt fra den retstilstand, der burde være den selvfølgelig: At agenten undtagelsesfrit skal føres som vidne, hvis anklagemyndigheden ønsker at bruge hans oplysninger som bevis under sagen. Det kan endvidere af forarbejderne tydeligt ses, at der er en almindelig forventning om, at domstolene fortsat vil lade oplysningerne komme frem i form af stedfortrædende beviser i de tilfælde, hvor man fritager agenten for vidnepligt.

Den mulighed, der således fortsat vil være for at fritage agenten som vidne, har yderligere trukket det forslag med sig, at der skal kunne gives forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysning om, at der har været iværksat en agentvirksomhed. Det kan vist uden overdrivelse betegnes som opsigtsvækkende, at man har foreslået legalisering af muligheden for at give et sådant pålæg. Hvis det gives, må det ifølge sagens natur få virkning også for domsforhandlingen, og den begrænsning af forsvarerens muligheder under domsforhandlingen, som det indebærer, er lige så uantagelig som de begrænsninger, der følger af forsvarerpålæg i tilslutning til en bestemmelse om anonymisering af vidner.

En lovbestemmelse, der i et eller andet omfang legaliserer anvendelse af agenter, bør derfor som anført ledsages af en undtagelsesfri regel om vidnepligt for agenten, hvis anklagemyndigheden ønsker at bruge agentens oplysninger under sagen. En regel herom vil ikke rumme de samme betænkeligheder, som når det drejer sig om udenforstående vidner.